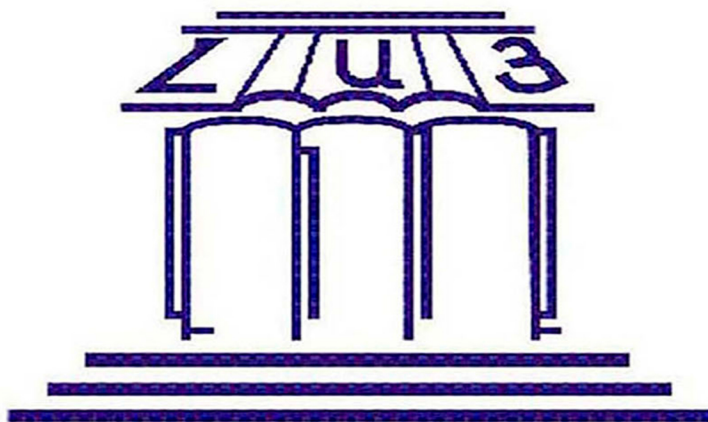

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Մույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
նչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Gruppe 13042

13042

1920? -

1923!

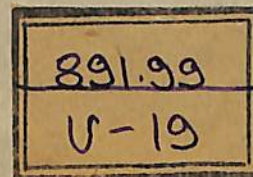
891.99

V-19

ԳՈՒՐԳԵՆ ՄԱՀԱՐԻ

1920 ? —
1923 !

ՊՈՆՄ ՎՈԶ ՊՐՈԼԵՏԱՐԱԿԱՆ.

2003

11022-57

15-19

I

*
*
*

Որերը գնացք են սլացող—քոնը չեն,
Քաղերդ երերուն ու լացող քոնը չեն:

Աչքերդ, վորոնցում փողփողում են փովում
Քաղաքներ, փողոցներ յեռացող—քոնը չեն:

Ականջներդ, վորոնցում զրնդում են թռչում
Վայրկաններ ու ժամեր հեռացող—քոնը չեն:

Ու վորոնք վոր անցան, սարսված, աղամա,
Ու թողին մի սովեր մահացող—քոնը չեն:

Ու նրանք, վոր յեկան ու ներկան վառեցին
Յեռում են զանդիդ տոթ փողոցում—քոնը չեն:

Ինչ վոր սիրող զիտե, շրթունքներդ չը գիտեն,
Կարտներդ ու յերգերդ անբոց քոնը չեն:

Մոլորվել ես կորել բոլորի ժխորում,
Մի փնտուր, ճանրաներդ ամպոս քոնը չեն:

II

*
*
*

Ուչ ենք յեկել հասել, սիրտ իմ վազիր, հասիր,
Ուչ մնացած մի սել, սիրտ իմ վազիր հասիր:

Աշխարհն հիմա փնչում, սուչում, թռչում ե թեժ,
Զուր ես յետեվ դարձել սիրտ իմ վազիր, հասիր:

Անցնում. գնում են տես. թվ և նայում յետևի
Ի՞նչ ես շմեկ կեցել, սիրտ եմ վազիր. հասիր:

Ի՞նչ ենք անում աշտեղ, ուշ յերեկո, մի սեղ,
Սիրտ լիմ յետ ենք կացել, այրեր՝ վազիր, հասիր:

Նայիրի Զարյան

1921 թ. Յերեվան:

1920?-
1923!

(ՊՈՆՏ ԿՈՉ ՊՐՈԼԵՏԱՐԱԿԱՆ)

ԳՅՈՒՄՐԻ,
ՅԵՐԵՎԱՆ,
ԹԻՖԼԻՍ

ՍԿԻՋԲ. -- 1

ՍԿԻՋԲ. -- 2

ՄՇՈՒՇ ԿԱՐՄԻՐ -- 3

ՀԵՏՈ. -- 4

ԲՈՍՅԱԿ. -- 5

ԱՐՆՈՏ ԴՈՒՆՉԵՐ. -- 6

ՄԻԳՈՒՄ ԿԱՐՄԻՐ ԼԱՄԲԵՐ. -- 7

ԲԱՅԲԱՅՄԱՆ ԱՆՁԲԵՎՆԵՐ. -- 8

ՍՈՒԼԻՉ ԱՋԴԱՆՇԱՆ. -- 9

ՎՈՂՋՈՒՅՆ. -- 10

ԱՐԵՎԸ ԿԱՐՄԻՐ ԱՓԻՇԱ. -- 11

ԵՊԻԼՈԳ ՎԵՐՋԱԲԱՆ. -- 12

ՍԿԻՋԲ.—I.

Մենք թողել ենք մեր յետև աշխարհն վիհեր մահահոտ,
Վորոնց վաշխն է լեցրեց ու չ'տեսան առափոտ.
Մենք թողել ենք մեր յետև հեղեղածեծ մի կամուրջ
Վորտեղից մենք անցանք լուս ու մահապեծ ու անուժ:

Հիմա շուրթերըս բռնած ուզում եմ յետ նայել յես,
Ո՛ր թող նրանք հարնոտվեն ու չ'ափսոսամ իզուր քեզ.
Միայն յերգերը իմ ծանր, թեկերի պես արյունոտ
Թող խփվեն ձեր քունքերին ու թող շաչեն մահահոտ.

Ո՛ր թող յերգերը իմ՝ ձեր շների պես արնապեծ
Իրենց թաթերը խրեն ու ձեր սրտերը խառնեն,—
Ու թող հետո ծածկվեն կույր աչքերը վեհերի,
Ու դառնախոր վտանգով հին կամուրջը քանդվի:

I.

Հավագույթ եր ընկերական, ծխում երնք, յերգում, ուտում,
Նախկին արտիստ՝ աշմ հաշվապահ: Ուտուցիչներ: Որիորդ: Տիկին
Մի խմբագիր՝ պահեստապետ: Մոտենում եր ժամը հինգին —
Լուս հոգնության մութն եր իջել ընկերական հավագույթում:
Գուրը բացվեց ու ներս մտավ հին սոմանտիկ վահան վանին.
— Տիտր, տիկնայք, իմ սրիորդներ, գիտե՞ք ով ե հիմա գալու.
Նշանավոր, անկարելի ու չսպասված մի աչցելու...
— Վասկանյանն ե. Գուցե Չարենց. — հա, հա, հա, հա —

Շահխաթունին...

Բիթ վեր քաշեց հաշվապահը, — ա, Բահադրջան ե լինելու,
Այլերբազեա, նշանավոր, անկարելի մի աչցելու...

Դե՛ չիմացաք, նույնք գոան, նա հենց հիմա, հիմա կր գա.
Ու ներս մտավ մի վառ աղջիկ, շուրջը նույնք շփով, անկամ, —
Ա՛հ նա մուկ ե բայց հիբավի բազմապատկված Չ անգամ
Արագ հաշվեց հաշվապահը մի նախապայտված յերանական.

— Դե, — ընդմիջեց վահան վանին, գրական դատ չե, վոչ ել... վոչ ել...

— Վոչ ել ախո, — աչգալն լինի, բավական ե դատարկ վիճել.

Յերգվում եմ Ձեզ վոր յեթե սա հասած լինեք մեր սրերին,

Վոչ մի պոետ, վոչ մի Տերյան տխուր յերգեր չեր հոբենի,

Ձուր ե փնդուել մեր խենթ հոգին արեի առկ ալլ հանգրվան,

Կինն ե վերջին Աստվածը մեր ե՛ անսկիզբ ե՛ անվախճան.

— Ը՛... — վեր կացավ հաշվապահը, — կարծես մտաները կարճ են քիչ

Նա կը լինեք չտեսնված մի հաշվապահ կամ սրբագրիչ:

— Մեր աշխարհը չի ծերացել չոր թվերով, իմ ընկերներ,

Թարմ ե կեանքը — ու արեք նրա համար՝ յերգ ու՛շկինն ե,

Դե՛ հիմա թող գնդա սաղը, նվագեցեք «Կինտաուրի»,

Մեր ապագա հրաշք Դունկան «Կինտաուրի» պիտի պարի:

Թնդաց նվագը կրակոտ, — Դրսում մութն եր ու յերեկո.
Վոսկեղեղին լույսերի տակ, ծուխ — մշուշում սիգարների
Աղջիկը լայն շրջան նետվեց մի քիչ սիրով մի քիչ դժգոհ,
Պարը թեթե ու հրաթե — արեկյան «Կինտաուրի»:

2.

Մոլորվել ես, ո՛ր կոբովել ես հին սոմանտիկ վահան վանի,
Վոչ մի Լինոջ բազուկ ել մեզ նոր բարձունքի չի հասցնի.
Քայքայվում ե, քայքայվում ե հին աշխարհը հետզհետե,
Ու փոփում ե կեանքի վրա մի մութ ծանր ու արնաթե:
Քայքայման ծանր անձեններն են ծեծում մայթը, փողոց, տանիք.
Ձի փրկի մեզ վոչ մի գինի, վոչ կին վոչ ել «Կինտաուրի».
Կանցնեն բոլոր գինիները, վայելքները եման ու հեշտ,
Ու արնաշուրթ կը համբուրեն ու կը ցնդեն անհրաժեշտ.
Արնամշուշ տենդ կը լինի, մահ կը լինի անձայք, անձեր,
Հազար գայլեր մեր արջան մեջ աշխարհի դեմ կը կաղկանձեն:

1.

Հիմա հիշում եմ յերբ ընկալ քաղաքացիական համառ կռիւի,
Զորքը հասաւ Յեղեմովկա ու մոտեցաւ գիտախորի:
Յերեանը հիշում եմ յես հարբել եր ու... ուզում եր լա,
Կանգնել եր մի անտես արե մեր նաչիրյան բախտի վրա.
Փանա եր հոգիս բուր նման... չեք հասել ինձ և վնչ մի առկ,
Ընկել եի տեղիս վրա, կարգում եի «Մանթեկրիստո»:
Նրանք յեկան յերկաթաքայլ Յերեանը գրովեցին.
Հորդեց խուճապ թափիդ, թեհրան. նրանք յեկան ես մնացի.
Ու չ'զգացի վոչինչ միայն իմացա վոր ժամը հասաւ,
Յեկալ ինչ վոր գալու եր, կար, ամենադոր ու անխուսափ:
Ու իմացա վոր յեթե յես կորչելու յեմ ես նոր տակից,
Միլեոնների հեղեղն և ես ու միլեոնը կ'ապրի նորից.
Ու յեթե ուշ, անուժ մնար կաճքիս թեկը արյունոտ,
Ու յեթե ինձ դարձնում չկար, ես ընկնեի ոտնը, անոգ,
Յեկել եր նորը անողոք ու նա յերբեք յես չի դարձել...
Հաշտ եր կամքըս ու անողոր... միայն սիրտըս խոր կազկանձեց...

2.

Արնոտ լեզվով յերեք անգամ դառն ճշաց ու մղկաց,
Հասնելու յես, սիրտ իմ տկար, մշուշներից կարմիր վակզալ...
Լուսաբաց եր ու յես համառ թողած յետես մութ ու թախիծ,
Վազում, եի դեպի վակզալ մութ, մահահոտ ուղիներից.
Վազում դառն փնջում եի, հասնում եի, վազում, վազում,
Յետես քաղաքն եր տերերի ծխաններից թախիծ հազում.
Ահա ճշաց յերեք անգամ շոգեկառքը հրով կարմիր,
Յերեք հրե մեխի նման յեկալ միսկեց քրանած գանգիս.
Նա կը շարժվի թափով հրե, հասկանում ես, սիրտ եմ անտուն,
Մենք ինչ անենք, մենք ինչ յերդենք կյանքի գառարկ
կայարանում:
...Յեւթուում եր կայարանը վորպես վաւիդ մի կաս քուրա,
Ու արե՛ն եր գրանիտե դորշ յերկնքի ֆոնի վրա.
— Հասնելու յես, հասնելու յես, հասնելու յես, հասնելու յես...
Ու չիմացա հարբածի պես: Զարդված վոտքս եր ու մեկ ել... յես: —
Շոգեկառքը ճշաց, անցալ, յես մնացի սե մաղձիս հետ,
Ետեղ թախիճն և դառնամած, ետեղ քաղաքը անհեթեթ.
Ու գրկեցի ուրիշը պաղ, կազկանձեցի չոր ու մորմոք,
— Ել ինչ անել, ել ինչ անել այս գիշերում անդնդամոտ:

Ո՛ւ ուշացած իմ թախի՛քի թափը արնոտ, կարոտը մեծ,
 Նա բարձրացավ, գարկիկեց զեափն, գեանաթափալ արյունն սույնեց.
 Վնդաց ուղեղըս գանգիս տակ, քանդեց մաքի մի սև յերկը.
 Ո՛ւ մութ սարսափը գառարկված մահադաշտի ուղիներին:
 Գնամ հիմա բաշակի ալես բնկնեմ փողոց, բնկեր գտնեմ,
 Ու մտնեմ բաց դռներից ներս հաց ու զինի ու կին գտնեմ.
 Ու կխառնարք՝ կեպիս ծուծ, ծեծեմ զարպաս ու լուսամուտ,
 Բռնեմ, խեղդեմ հենց այլ դուրս գա ու հեկեկամ զոների մոտ.
 Ու ջարդառեմ լամբերը մառ նեղ, հետքնկած փողոցներին,
 Յերդ յերկեմ մի աղջկա համար ու թող վաղ փոք չառի հերիք.
 Միայն չ՛զգամ սրտիս փրա այս գորշ փողին համբնին,
 Ո՛ւ մութ սարսափը ուշացած ու արյունոտ թույլ թևերին:

Այս վակղալում դատարկ ու համր փռենք զինու, կրքի սեղան,
 Ու թող զնգա սաղը համառ ու ծվառվի բալալայկան.
 Ու թող պինին մեր կոկորդից զեյզեր խփի, կարմիր ճշա,
 Թող աղջիկներ գան մնալից շրթանքներով թունոտ ու չար.
 Ժամանակը քաշեց մի գիծ այս գիշերում գառն ու խախար,
 Մենք մնացինք, քրքջացինք նրանք անցան թափով համառ.
 Նրանք հիմա տան են տանում, միախնդ ունին նրանք հիմա,
 Խնդությունով մի ընդհանուր վառել են մի կարմիր քուրա.
 Վառել են մեր ուղեղներում հազար ուղի, հազար քաղաք,
 Բայց մեր գլխում մշուշ կար, քուն, ու նա բոռաց գառնադաղակ.
 Ու ինչպես շեկ յերկաթի գունդ բնկնի ջրում, ուղի... վառել,
 Նրանց կամքը ընկավ անդուժ մեր ուղեղում ճշաց, մարեց.
 Ենակդ հիմա թաց է մոխիր ու սահանոտ մութ ու զմնի,
 Գինի խմենք, իմ ընկերներ, թող մեր աչքին արյուն իջնի.
 Թող մի բողբ մենք ել տեսնենք վողջ աշխարհը հրով պատած,
 Ու չ՛թվի մեր կյանքը մեկ հապես դատարկ, աննպատակ.
 Նրանք ենակդ քաղաքներ են սուսերի ափել, նեակ լիբակ,
 Շիշեր վշրենք, իմ ընկերներ, մահու արնոտ քունքի վրա.
 Հո՛ւ թող վռնան, արյուն թփեն կոկորդները վորքան վոր կան,
 Թող մերկանան աղջիկները ու թող նվա բալալայկան:

Արնոտ լեզվով ճշում եր խենթ—ուղեղը մեր արհամարած,
Ու գիշերն եր սարսափ մխել մութ յերկնքի ֆոնի վրա.
Ու յերբ կերբը վնդաց գինուց, յերբ աղջիկները հոգնեցին,
Ընկանք կեղտոտ, մութ հատակին արջի քնով խոր քնեցինք:

ԱՐՆՈՏ ԴՈՒՆՁԵՐ IV.

Գիշեր: Վտոնոց: Ու լուսին: Ու արնաթե լերդոտ տենդ.
Կոշմարներ ծանր, արձիճե, ու յերազներ անհեթեթ.
Հազար դունչ կա լուսնի գեմ սև կազկանձով ձգաոված,
Ու վտոնում են արնակեղ, ու կրճատում արնատամ.
Ո՛ր թող վտանան ու մենք թող դառնանք կմախք ու ժանդոտ,
Ու քայքայում ու արնոտ կառափ ու նաշ մահահոտ!
Ու յերբ բացվի առավոտ մի պաշտոնեա կիսահարբ
Մեր գիտկները հանի, տանիքներից թափի մայթ.
Ու յեթե դուք մեյզանից հանած զրոշ ու պլակատ
Անցնենք յետոն փողոցով խնդով յունով խելադար,—
Չախտեք թե ինչպես վտոնում ենք մենք միասին, &
Ու թող գինով Ձեր տանը մեր տանջանքից չկասի!
Ու մենք պիտի ճշանք Ձեզ, լսեք, հզոր յեղբայրներ,
Վոչ կին ենք մենք դո՛ւ տվել, վոչ տուն գանձ ենք կորուցել.
Մենք ել կարող եմք, ո՛ր, Ձեզ հետ կանգնել միասին
Ու հին կեանքի նեղ ճակարհ ուղղել սումբ ու գնդացի.
Բայց չհասանք, ուշացանք, կազկանձեցինք, լուցինք,
Մեր ուղեգում մութ կար, քուն, մեր սրտերում քար ու ցինկ,
Ու թողինք վար հազթախան Ձեր վտանները կոխելին
Մեր սրտերի վրա տաք, մեր մայթերի վրա հին,
Հիմա արնոտ թոքերով ճշում ենք մեզ ել վառեք,
Դուրս քաշեք մեզ վիհերից հրաշապորժ բնկերներ.
Թե չե գինի չենք թողնի, ել կույս աղջիկ չենք թողնի,
Ու յերկերը կը շինենք գինու, կրքի մութ բազնիք...

ՄԻԳՈՒՄ ԿԱՐՄԻՐ ԼԱՄԲԵՐ.—V.

Ու հետո ցավ մի ծուլը: Ու անձրևներ ընկան.
 Ծեծեցին ցուրտ ու ցեխ փողոցները ամա.
 Ու ծեծեցին նրանք՝ հեծեծեցին նրանք
 Մեր թախծամած հոգու տանիքների վրա:
 Ու ծեծեցին նրան:—Փողոցները ցեխոտ,
 Ցուցակները լժաց, բուլվարները մորմոր:
 Խափար փողոցներում ինչ վոր դռներ բացվող,
 Հեծեծանքներ կրքի գազի լամբերի մոտ:
 ...Մշուշ: Մշուշ: Մշուշ: Կարմիր լամբեր տկար.
 Զգուշ, վախով փախչող ինչ վոր տեղից մի կառք.
 Մեկը յերերալով մի տեղ կանգնեց. փնչաց,

14022-57

Մի ափիշա ճեղքվեց: Հայհոյեց ու անցավ:
 Հետո: Ելի մի կառք. ու աղջկա խուլ ճիչ.
 Վռնց վոր արնոտ փայլող դանակի տակ մի վիզ.
 Կառքը: Ինչ վոր կանգնեց, ելի՝ շարժվեց քիչ—քիչ,
 Հրազենի վորոտ լուռ փողոցում: Սուլիչ:
 Ապա մի հահոյանք. ու հրաման մի սուր.
 Խռպոտ խռմբոցով ինչ վոր բացվեց մի դուռ
 Մեկը յերերալով կառքի կողքով անցավ:
 Մի պատուհան գնդաց: Ցնցվեց հեռագրացանց:
 Հետո ինչ վոր պալթյուն: Խուլ յերերաց մի շենք,
 Ու քաղաքից հեռու, կայարանից ել դեն
 Թեժ գնդակներ հրե մեղուների նման
 Յեկան մոլոր ընկան տանիքների վրա:

Սկսվել էր: Ո՞վ: Ի՞նչ: Պանդկոպեա գինի,
 Թող աշխարհը քանդվի, պանդկոպեա գինի,
 —Հեյ Անահիտ, եստեղ: Պանդկոպեա գինի...

ՔԱՅՔԱՅՄԱՆ ԱՆՁՐԵՎՆԵՐ.—IV.

Վորքերը մըսում են,

Վորքերը տխուր են,

Ո՛ր նրանք զրսումն են,

Սպասում են դեռ,

—Մի տխրի իմ բնկեր,

Հին կեանքն ե, հին կեանքն ե

Անդարձ վորբացել:

Ո՛ր մեր ցավը թաղենք

Աշխարհի խնդրում

Ու սրանց ծիծաղենք.

Որվա հետ անխնդում

Մեր աչքերը փակենք,

Հին աշխարհն ե մեռնում

Իմ դժգոհ բնկեր:

Վորքերը մըսում են,

Վորքերը տխուր են,

Ո՛ր նրանք զրսումն են

Սպասում են դեռ.—

Դու թողի՛ր մոլորաբլուր,

Ո՛ր խնդա դու ինձ հետ,

Թող տխրի հին կեանքը,

—Նա ե վորբացել!

Հիմա ել ես հունեմ վոչ խելք, վոչ մեղք, վոչ խաչ,

Ինձ համար ել չկա ներկա ու ապագա.

Ինչ վոր սրտիս հասնի յես հաշվում եմ կարկանդ

Աշխարհի վրա:

Լավ ե ինչ վոր լսում, ինչ վոր տեսնում ես դու,

Նամաստին ու մոշան, պոսնիկները հարկամ,

Քոնն ե աշխարհը լայն, զարկի՛ր սրովդ հառու

Հազար ու բյուր անգամ:

Սիրտ իմ, սիրտ իմ, սիրտ իմ

Զնգան լավն ե գալու,

Լավ ե ինչ վոր կըզտ, ինչ վոր հըխդ դեմ կա.

Հուր փնդաբի, նա կեանք ե, կանչի՛ր կանչի՛ր հլու,

Զնգան, սիրտ իմ, զնգա!

ՍՈՒԼԻԶ. ԱԶԴԱՆՇԱՆ. VII.

Դառն քայլ հետ, ճիշով ու արագ
Գնացքը անցավ վարդ սերտերով.

Ինչ էմ վորոնում անմիտ հույսերով
Այս խաղաղ ճահճում, մթնում անկրակ...
Յեղնել, հեռանալ այս անհույս կեանքից,
Մի անտունի հետ գնացքը նստել,
Մի վողջույնի տեղ հազարը ջրել,
Թողնել որերը սե, դառնակակիծ:
Զգալ վոր կեանքը հին նեոն է հինել,
Սիրել մարդերին հեռավոր ու մոտ,
Վողջույն քեզ ընկեր, ծառաթ անծանոթ,
Ոտար ցավերի հետ յեզրայր լինել...
Խենթ պայքարներում գտնել ամբարում,
Անտունների հետ գալիքը հինել,
Յուրտ հաշիվներին անծանոթ լինել,
Յեւ իջկանել եծան պաշտպանում:

Յեւ իմ յետև միայն ծուխ կը թողնեմ, ավեր,
Դառն, մահացող մի կեանք ու մահահոտ ցավեր.
Կայրեմ ամեն կամուրջ. — գարձի վերջին բաղձանք,
Ու թող ծածկի մուժը ճամբան՝ վորով անցա:
Ու չ'կանչի ել ինձ անցեալի մութ ավից
Յնորքներս աննինջ, բաղձանքները իմ հին.
Ու թող հին հրդեհից մնա ալիս վոչինչ,
Գողի պես վողջունեմ գալիք ավերք ջինջ.
Ու զգամ թ, զգամ վոր ուրիշ էմ, այն չեմ,
Այրեմ վերջին կայմը ու գիշերով փախչեմ!

ՎՈՂՋՈՒՅՆ! — VII.

Հո ցեխոտ փողոցները, հո լացող տանիքները,
 Հո մորմոք ու մշուշ ու մահ.
 — Այս գիշեր քո անկողնում իմ շունչը քիչ խեղդել է,
 Դու արնոտ ընկել ես հիմա:
 Ու հիմա իմ ուղեղի արնամուկ խավարներում
 Զույգ թևեր գնդում են, շաչում,
 Յես հիմա ազատվել եմ, դարձել եմ խորթ ու հեռու
 Յովերից իմ մաշող, մշուշ:
 Ու մի շոք տենդով զարկվում, գնդում են ատամներըս,
 Զնգում են ատամներս խնդուկյամբ արնոտ.
 Հո անձիր փողոցներ, հո փայլող թաց մայրիկը
 Լեցնում են իմ խենթ սրտում խնդում ու կարոտ.
 Ու կրկին յես ուզում եմ... ո հիմա ինձ հուզում են
 Ամեն տեղ փուլում է ու հառնում է նոր.
 Են յերբ եր — անցած եի, անցել ու թախծում եի,
 Ու կարծես կորավել եի որբում բոսոր:

Հո ելի խառնվում եմ, յերկերդ իմ, քո հրերին,
 Խռնվում, գրնդում եմ քո բախտի առաջ.
 Վողջ աշխարհն աչքերիս գեմ անտահման մի Նայիրի,
 Ուր չկա, ուր կորավել է սկիզբ ու սահման.
 Յելել եմ մաշող ու մուկ գիշերից ու մութերից,
 Պարզում եմ սիրտը իմ վողջույնի գրոշ.
 Հո հիմա շառաչում են թևերը իմ ուժերի,
 Զարնվում ու գնդում է զարթնումի հրով.
 Ինչ յեղավ, ես ինչ կղավ, հրաշք եր կատարեցի,
 Հրաշքով յես հառա Չեղ մոտ.
 Հրաշքով դու. իմ յերկիր, ո փռնոտ իմ Նայիրի
 Կանգնեցիր ու զնգացիր թևերով հզոր.
 Հրաշքով իր նեղ հոգում Մասխից մինչև Լոռի,
 Մասխից մինչև Լոռի տենող Նայիրցին
 Տեսնում է հսոր վորոշ փողոցները աշխարհի,
 Փողոցները աշխարհի բյուրանուն գրոշ.
 Հո բոլոր փողոցները, աշխարհի չորս կողմերը,
 Զնգում են թևերը իմ աշխարհի հոգմերի հետ,
 Տալիս եմ սիրտըս հրե մշտավառ քո հրերին,
 Ո՛ր իմ նոր, իմ նոր յերկիր, հրասիրա իմ Նայիրի!...

ԱՐԵՎԸ՝ ԿԱՐՄԻՐ ԱՖԻՇԱ.—VIII.

Եզուց ենքան կռիվ ունենք դեռ,
Յեռում ես, հեռում ես—լսիր,
Հիմա սիրտը քո կանգնե՛լ ե, վա՛ռ ե,
Զգո՛ւմ ե, դնո՞ւմ ե լսիր.
Թող պղինձ թեկերը հոգուդ,
Բարձրանա արևի վրա,
Զարնվի, զարնվի զարհուր,
Զարնվի ու զվարդ գնդա!
Դեռ հազար ագիտ—սավառնակ
Կը թռչի աշխարհի հեռուն,
Դեռ Լիոն, Լա—հեյ ու վառնա,
—Դեռ ուր...
Ռուրն արդեն—տենդ ե ու քրտինք,
Հեռներ—ճիշ ե ու զրդիտ.
Թող իզուր վառնա մի Հարգինի,
Թող ցնթի մի ճաղատ Բանկիր.
Որերը, որերը հուզանք,
Արե՛ր—կարմիր ափիշա,
Դու յեկիր թափ դարձիր ու զարկ,
Ու հրդեհ, ու քանդում ֆշշա:
Շնչում են հիմա ժամերը,
Ժամերը շաչում են, ճչում,
Ռեզաբաց ու խոր փնչում են,
Ժամերը—նժույգ!
Ժամերը մարտադնաց վաշտեր են,
Ու շատ են հիմա, անհաշտ են,
Յերաշար ու ծածուկ հիմա,
Ամեն ինչ հորդում ե ու շատ ե.
Զգիտես, չգիտես, չգիտես,

Կանգնել ե որերի հրով
Մի դրոշ բոսոր, հրաթե,
Ու մի մարդ անունը—Բանվոր.
Ու գիտես ու դիտես վոր նա
Ասում ե—Յեռ պիտի հաղթեմ.
Ու աչքերը նրա քուրա
Ու հոգին նրա շնթա ե.
Լսում ես, զգո՛ւ, խմացիր,
Վառվում ե աշխարհը յերան,
Բանվորը բոսոր գինամիտ
Մի պաշթող յերակ ե հիմա.
Շնչում են հիմա ժամերը,
Շաչում են, փնչում են հիմա.
Թող հոգիդ—մի կարմիր թռչուն—
Թող պարզվի արևի վրա.

Ու—աղինձ—զարնովի, զնգն
Թեևրով արևի գնդին,
Զարնովի, զնգն ագան
Ու արյուն թող թքի լնդից:

Զրնգա, ճշա—ընկերներ,
Ել վտաքի կանոնումը մահ հ,
Զարթնեցեք Տոկիոյց, Վերդեն,
Ալֆրիդի մինչև Ռուր, Լաշեյ:

ԵՊԻԼՈԳ—ՎԵՐՋԱԲԱՆ

...ՆՐԱՆՔ ԿԸԳԱՆ ՅԵՐԲ ԱՐԴԵՆ
 ԶՈՂՎԵԼ ԵՄ ԵՍ ՈՐԵՐԻՆ.
 ՈՒ ՎՈՋ ՎՈՔ ԶԻ ԻՄԱՅԵԼ
 ՈՎ Ե ՅԵՂԵԼ ՄԱՀԱՐԻՆ...

1.

Թող իմ պոեմը թռչի Ձեր դռների վրա փակ,
 Պատուհանները ջարդի ու թող զնգա հրափայլ.
 Յեթև թախծում և հողիդ ու հին որերն և ուզում
 Թող պոեմըս քեզ համար լինի ցնցում ու հուզում.
 Թող պոեմս քեզ համար լինի զարթնում մի վորոշ,
 Թնդանոթի պես պաշթի, լինի սուլիչ ու դրոշ.
 Թող պոեմըս լինի թուր, հրետանի ու շալ,
 Ու թող շփոթ շառաչի, քանդի շղթա առ շղթա.
 Քանդի շղթա առ շղթա կապերը հին ու արնոտ
 Ու թող մաքրի քո հողին— թարախակալ մի Արնո!
 Իսկ յեթև դու կորել ևս, ու ել յես չեմ գտնի քեզ,
 Թող իմ ձայնը քեզ հասնի, կիսի քո սիրտը հրկեզ,
 Ու արնոտվի, կարմրի արհալիրած քո հողին
 Ու թող եսակզ քանդվի թեք պրոֆիլը Գորկիի.
 Իսկ յեթև քո ուղեզը մի վազնի և փշապատ,
 Ու զժվար և հասցնել նրան նոր խոտք, նոր քանդակ,
 Թող իմ թուրը՝ գուցե բուժ՝ նրա վզին թեժ մխա,
 Նա չ՝ մորթվի բայց ճշա ժահը լինի ճիշը նրա.
 Թող Ձեր միտքը ուժ առած պոեզիի պես ահարկու
 Դուրս գա դժից ու զնգա ու զարնվի Ձեր հողուն,
 Ու զրնգա, զիլ զնգա, զարկ լինի զոճ ու զարհուր.
 Ու արևը պարզ խնդա, փառվի յերան ու հուհուր.
 Ու հին քանդված ուղեքը, կամուրջները յերբեմնի
 Պարզ տեղանքն վոնց և թռչում սավառակը որերի.
 Ո՛ր թող հողիդ բարձրանա, ո՛ր թող կախվի նրանից.
 Ու թող փառվի կամքըդ հին հազարամեա կրանիդ.
 Ու արյունըդ թող գառնա հրավառված մի մասսա,
 Ու կամքը քո մկանված— չ՝ զրավված մի փակզալ.
 Ու թող կանգնի հին կեանքը աչքերիդ զեմ անասման
 Հին կեանքը զորշ ու մորմոք ու հորանջող մի բերան:

Ո՛ր ընկերներ հետափոր դժգոհ, արնոտ աչքերով,
կարող էյիք զուր լինել և՛ բանաստեղծ և՛ հերոս.
Ով վոր յերգում է ինձ պես, ով վոր Ձեզ կոչ է անում
Նա ավելի է թզուկ քան մի բանվոր անանուն.
Նա առանց ես թույլ կոչին վեհ կանգնել է մշուշից,
Գրավել է յերկերը հազարամեա ու փոշի.
Ո՛ր յեթե դու ել կանգնես, զգաս Գալիքը հսկա,
Թաղես մորմոքը քո հին ու քո հոգին ել գնա,
Ու քո հոգին ել զգա վոր անցել է յերեկոն, —
Ու փոռնոցով անցկենա մահասարսուռ Ռուբեկոն, —
Յեկ ու առած, մի բանվոր Հայաստանում ինձ գտիր,
Ասա, — պոետ յերգամու, ել պոեմներ մի յերգի.
Հիմա մեր յերգը նոր է ու յերգվում է անգրիչ,
Ել պեսք չունենք գրքերից աչքը կիզող քո հրին.
Յես գրիչս կանեմ ումք, պոեմներս այերո!
Ու ճանապարհ կը բանամ պոետների համար նոր.
Նրանք կըգան յերբ արդեն գոհվել յեմ յես որերին
Յերբ կանգնել է աշխարհը — հազարանուն Նայիրի.
Յերբ յես ընկել եմ, ցնդել, դարձել հորանջը մահի,
Ու վոչ վոք չի իմացել ով է յեզել Մահարին.

մահ
հայր
3

183
5-

ԳԻՆԸ Կ. Վ.

Տպ. Կոմիտե. ՏԵԵՆ. ԲԱԺՆԻ, Ս.ԼԻԲ-ՊՈՂ.

13042

